

Bohaté dílo velkého vlastence a zaníceného bojovníka za demokratická práva našeho národa, neúnavného spisovatele, organisátora a dramatika Josefa Kajetána Tyla, jež představuje jednu z největších hodnot našeho kulturního dědictví, nepřestalo být nikdy známé, živé a blízké nejširším vrstvám našeho lidu. Svědčí o tom nová a nová vydání některých částí jeho díla i nesčetná provedení jeho divadelních her, z nichž mnohá se stala základní součástí našeho národního repertoáru. Po této stránce z celé naší starší literatury může s ním soutěžit snad jen dílo Karla Havlíčka, Boženy Němcové a Aloise Jiráska. A přece Tylovo literární a dramatické dílo, zejména ve srovnání s dílem Boženy Němcové a Jana Nerudy zůstávalo, snad právě pro svůj bojovně demokratický ráz, dlouho stranou zájmu většiny našich vedoucích literárních historiků. Je proto již příznačná skutečnost, že první celistvější soupis tvorby Josefa Kajetána Tyla vychází v roce stého výročí jeho úmrtí a že teprve v současné době je uskutečňováno první kritické vydání jeho literárního odkazu v nebyvalé úplnosti.

O bibliografické zachycení Tylova literárního díla se po prvé stručným výčtem názvů jednotlivých děl pokusil již *anonymní autor* obsáhlého nekrologu v šestém ročníku Mikovcova *Lumíru* roku 1856 (str. 788—790). Bohatší soupis, zvláště prací dramatických — rozmnožený zejména na podkladě informací Tylovy švagrové a blízké spolupracovnice, herečky Anny Rajské, o názvy mnohých prací do té doby netištěných — přinesl J. L. Turnovský v Přehledu spisů Tylových na konci studie *Josef Kajetán Tyl, obraz životopisný*; touto studií bylo totiž ukončeno roku 1881 čtvrté vydání Tylových sebraných spisů. Soupisem Tylových prací byl též opatřen závěr nového zpracování této studie, vydané roku 1892 s názvem *Život a doba Josefa Kajetána Tyla* nákladem Aloise Hynka jednak jako poslední svazek pátého vydání spisů, jednak samostatně. Od té doby, zvláště po dokončení osmého vydání sebraných spisů Tylových v uspořádání Františka Sekaniny v letech 1906—1908, nejúplnějšího to souboru před dnešním kritickým vydáváním celého Tylova literárního odkazu, soustředila se bibliografická i badatelská pozornost s čestnou výjimkou některých prací Ferdinanda Strejčka a Miloslava Hýska k Tylově tvorbě dramatické. Roku 1926 přinesl časopis Komedia práci *Pravoslava Picky O dramatické tvorbě Josefa Kajetána Tyla* (téhož roku vyšla též jako zvláštní otisk nákladem Fr. Švejdy), v níž autor v abecedním uspořádání podle názvů děl snesl na úkor přehlednosti ohromné množství materiálu nejen bibliografického s údaji o různých provedeních, rukopisech a tiscích, ale i záznamů pro případné práce látkoslovné srovnávací. Bohužel u většiny záznamů chybí nejen údaje o pramenech, z nichž jsou cenné zprávy čerpány, ale trpí i mnohými mezerami, chybami a nepřesnostmi. Nedostatek Pickovy práce se po více než čtvrt století pokusil odstranit *Jaroslav Procházka* v knize *Pražská dramaturgie Josefa Kajetána Tyla 1831—1856*, soupis jevištní tvorby, vydané Československým divadelním a literárním jednotelstvem v Praze 1954. Procházka v ní podává na základě sbírky plakátů divadelního oddělení Národního musea, různých sbírek rukopisných, dobových časopisů a výsledků dosavadního badatelského úsilí bohatý soupis Tylovy dramatické tvorby v chronologickém uspořádání podle dat pro-

vedení s mnohými, ne však vždy důslednými údaji o rukopisech, reprisách, otiscích a více nebo méně průkazných důvodech, určujících práce pseudonymní. Ale Procházka nerozlišuje v soupisu zřetelně dramatickou tvorbu nesporně Tylovu od prací spornějších nebo případných dramaturgických úprav cizích autorů a nevyhnul se přitom některým novým nepřesnostem a omylům. Soupis ostatních částí literární tvorby J. K. Tyla, jeho prací prozaických, básnických i větších či drobnějších statí a nejrůznějších zpráv, chybí nám však doposud.

Přítomná publikace se v příležitostném časopiseckém otisku pokouší vyplnit především tuto mezeru v dosavadních dílčích bibliografiích Tylova díla. Naše práce se však neomezuje jen na Tylovo dílo nedramatické, nýbrž ze snahy vyvarovat se zbytečnému tříštění přináší v časovém sledu přehled celého Tylova literárního díla. Nicméně ani tato dílčí bibliografie nemůže nahradit potřebnou souhrnnou monografickou bibliografii literárního díla Josefa Kajetána Tyla; může však vedle vzpomenuť již dílčí bibliografické práce Procházkovy společně s mým bibliografickým soupisem knižních vydání Tylova díla (vydávaným současně propagačním oddělením nár. pod. Kniha v příležitostné propagační brožurce Josef Kajetán Tyl) a společně s připravovanou mou výběrovou bibliografií literatury o životě a díle J. K. Tyla sloužit za základ takové obsáhlé, kriticky zpracované zevrubné bibliografie.

* * *

Přítomný soupis literárního díla J. K. Tyla zahrnuje dosud nám známé literární dílo Tylovo bez ohledu na původnost, závažnost či rozsah jednotlivých jeho částí. Zaznamenává proto i drobné redakční poznámky Tylovy k pracím, otiskovaným v časopisech, jím redigovaných.

Záznamy jednotlivých prací jsou řazeny důsledně *chronologicky podle data uveřejnění* (otisku). Mnohé obrozenské časopisy však data vydání neuvádějí; bylo je proto nutno pracně zjišťovat a doplňovat, alespoň přibližně na měsíc. Také u knižních vydání děl bylo nutno data skutečného vydání zjišťovat. K tomu posloužily především oznámení nově vydávaných knih v časopisech, jejichž jednotlivá čísla uvádějí data vyjití. Kde se výjimečně datum vydání ani přibližně na měsíc nepodařilo zjistit, řadíme práci na první místo v příslušném roce. Řazení podle dat otisku či knižního vydání má však také, jak se ukázalo, své nevýhody. Především skresluje správnou chronologii uveřejnění dramatických prací, otiskovaných mnohdy teprve mnoho let po jevištním provedení. Pro větší přehlednost zařazujeme proto před závěrečný názvový rejstřík prací ještě zvláštní přehled Tylovy dramatické tvorby, sestavený podle dat prvních provedení příslušných her.

Druhou hlavní zásadou uspořádání bylo *jasné rozdělení prací bezpečně Tylových od prací jeho autorství pouze předpokládajících* (dubií). U prací pseudonymních, šifrovaných nebo otisků anonymně bylo proto nutno uvést stručně důvody, svědčící pro Tylovo autorství. Abychom se vyhnuli jejich častějšímu opakování, zaznamenáváme tyto údaje v případech autorovy anonymity v poznámkách, v případech pseudonymního nebo šifrovaného otisku, v seznamu zkratk, pseudonymů a značek na konci publikace. Pouze u několika málo prací, uváděných mezi nesporně Tylovými, otisků však anonymně, nepřipojujeme důvody svědčící pro Tylovo autorství, protože se nám je zatím nepodařilo nalézt. Je též možné, že i některé z prací v časopisech Pražský posel (1846—1848, 1851) a Sedlské noviny (1849), tištěných veskrze anonymně, by patřily spíše do dubií. Dokreslují však profil Tylovy literární tvorby a z Tylovy korespondence víme, že svou převážnou většinou prací Tylovou jsou.

Třetí hlavní zásadou uspořádání bylo *odlišení prací otisků od prací doposud netištěných*. V oddílech prací doposud netištěných, kde nebylo bezpečné chronologické opory, byli jsme nuceni přistoupit k abecednímu řazení titulovému. Při tom pod každým záznamem netištěné práce stručně uvádíme

nejstarší pramen, z něhož se o práci dovidáme (příp. data provedení u divadelních her). Tyto oddíly zachycují i názvy mnohých děl zamýšlených, ale neuskutečněných, podobně jako názvy některých prací, jejichž rukopisy dnes již neznáme.

Uplatněním všech uvedených zásad vznikly čtyři hlavní skupiny:

1. *Literární tvorba J. K. Tyla (1827—1955)*. Skupina zahrnuje práce uveřejněné tiskem, práce doposud netištěné a činnost redakční. V oddíle prací tiskem uveřejněných do autorovy smrti (1856) zaznamenáváme všechny otisky jeho prací (tedy i časopisecké přetisky, nová knižní vydání a pod.), kdežto v části otištěných po smrti autorově, zaznamenáváme jen prvá otištění (otisky z rukopisů).

2. *Sebrané spisy*. Skupina podává přehled všech dosavadních deseti sebraných spisů s obsahy jednotlivých svazků.

3. *Překlady do cizích jazyků*. Skupina zachycuje otisky překladů Tylova díla, pokud se nám je podařilo nejen nalézt v našich knihovnách, ale i zjistit písemnými dotazy u hlavních knihovných všech evropských států. Do Tylovy smrti zachycujeme i překlady, otištěné časopisecky, po smrti jen knižní vydání překladů.

4. *Práce sporného autorství*. Skupinu, zahrnující všechny větší práce, z jakéhokoliv důvodu Tylovo autorství předpokládající, bylo by možno rozšiřovat téměř do nekonečna; zvláště četnými anonymními drobnými zprávami a informacemi v rubrikách Zrcadlo časův a ducha lidského, Denní kronika, Domácí kronika, Světozor a j., v časopisech Tylem redigovaných, jež velmi často vyplňoval Tyl sám nebo s Václavem Filipkem, jak naznačují obsahy jednotlivých ročníků těchto časopisů. Bylo proto nutno se tu omezit na zaznamenání jen větších nebo závažnějších anonymních prací, a z prací drobnějších jen na některé, označené zkratkou nebo značkou. Z technických důvodů nebylo též možno vypisovat důvody, vedoucí k podezření z Tylova autorství.

Připojovat k jednotlivým bibliografickým záznamům i zprávy o dochovaných rukopisech Tylova rozlehlého díla nebylo zatím možno především proto, že ještě ani neznáme místa uložení všech rukopisů, jednak že u mnohých částí Tylova literárního díla (zvláště u prací dramatických) je někdy zachováno více rukopisů, ať již přímo autorových či jím alespoň autorisovaných, nebo více či méně dobových opisů. Stanovit jejich vzájemný poměr a nalézt mezi nimi hlavní rukopisy, vyjadřující skutečný Tylův text, je práce, která přesahuje rámec přítomného soupisu. Proto o místech uložení Tylových rukopisů řekneme jen souhrnně, že jsou uloženy, pokud víme, v těchto sbírkách: Divadelní oddělení, knihovna a literární archiv Národního musea; archiv Národního divadla; archiv JNV v Plzni; Museum Wocel v Kutné Hoře; Městská musea v Táboře, Dr. K. Hostaše v Klatovech, v Domažlicích, v Hradci Králové, v Mladé Boleslavi, v Jindřichově Hradci, Městské Rérychovo museum v Polné, Paříkovo museum města Třebenic, Museum Morkovského kraje v Morkovicích; archiv MNV v Kutné Hoře, archiv horního města Kladna, archiv MNV v Sušici a Musejní spolek pro Železnici a okolí v Železnici.

Při prepisu názvů Tylových prací, tištěných nebo psaných švabachem, řídíme se akademickými Kritickými a edičními zásadami pro vydávání novočeských autorů (z r. 1947) a upravujeme pouze pravopis. Jinak jsou záznamy zpracovávány běžným bibliografickým způsobem. Za názvem, příp. podtitulem je stručný údaj určení literárního druhu a v případě básně i opis prvního verše. Dále uvádíme způsob, jakým je v tisku označen autor. Záznam zakončují údaje o tisku, v němž zaznamenávaná práce je publikována, t. j. ročník, rok vydání, číslo (nebo část celku), rozsah stran, datum vyjití.

Pokud příslušná Tylova práce byla zařazena do některých ze sebraných spisů, uvádíme pod každým takovým záznamem stručný odkaz na příslušné vydání spisů, jejich svazek a rok vydání; pokud taková práce vyšla před zařazením do sebraných spisů také knižně, uvádíme před údajem o zařazení

do spisů i stručný údaj o tomto vydání. U dramatických prací před tímto údajem připojujeme hlavní data jevištních provedení.

Závěrem považuji za milou povinnost poděkovat všem, kdož mně byli při práci nápomocni a přispěli ať již radou či materiálem, zejména spolupracovníkům z obrozenského a bibliografického oddělení Ústavu pro českou literaturu ČSAV, především však tajemníku redakční rady spisů Josefa Kajetána Tyla soudruhu Mojžíru Otrubovi a soudruhu Miroslavu Kačerovi za ochotné prohlédnutí celého rukopisu.

V Praze v červenci 1956.

MIROSLAV LAISKE